

Malý mystický slovník naučný

KVĚTOSLAV
MINAŘÍK

Malý mystický slovník naučný

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 8

CANOPUS

KVĚTOSLAV MINAŘÍK

**Malý
mystický
slovník
naučný**

CANOPUS
Praha 2025

© Květoslav Minařík – heirs, 1974, 2025

© CANOPUS, 2025

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována nebo rozšiřována bez písemného souhlasu majitele autorských práv.

Dále je bez písemného souhlasu majitele autorských práv zakázáno automatické vytěžování textů a jiných dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU.

ISBN 978-80-87692-97-4 (formát pdf)

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
POZNÁMKA VYDAVATELE K PRVNÍMU VYDÁNÍ	9
POZNÁMKA VYDAVATELE K DRUHÉMU VYDÁNÍ	9
SEZNAM ZKRATEK	10
A	11
B	54
C	76
Č	83
D	93
Ď	127
E	128
F	158
G	173
H	182
CH	202
I	208
J	231
K	241
L	287
M	296
N	342
Ň	366
O	367
P	377
R	423

Ř	440
S	441
Š	499
T	502
Ě	525
U	526
V	536
X	563
Z	564
Ž	579

DODATEK (JINÉ VERZE NĚKTERÝCH HESEL)	583
POUŽITÁ LITERATURA	600
SEZNAM HESEL	603
SEZNAM HESEL V DODATKU	629

PŘEDMLUVA

Po napsání několika děl o mystice jsem uvažoval o tom, že by bylo nejlépe doplnit je slovníkem. Především proto, že by čtenář mohl některým termínům použitým v knihách rozumět jinak, než byly myšleny; dále proto, že slovník může obsahovat další poučky k doplnění mystické teorie, potřebné pro mystickou praxi. Tak se mi v duchu rýsoval jeho rozsah, který by měl být přímo závislý na termínech v těchto knihách užitých. Ale vzhledem k okolnostem jsem své rukopisy o mystice neměl přímo po ruce, a proto jsem dospěl k závěru, že se nebudu výhradně držet termínů použitých v mých knihách – ostatně by to bylo na úkor této práce.

Termíny pro tento slovník jsem tedy vybíral čistě náhodně, avšak s ohledem na to, aby v sobě zahrnoval především fyziku a psychologii, pokud jejich speciální výrazy mají vztah k mystice. Tím vzniklo dílo, které je podle mého názoru z jistého hlediska sice neúplné, ale jinak teorii mystiky dostatečně vyčerpávající.

Domnívám se, že ti, kdo mají zájem o mystiku v nejmodernějším pojetí, si v tomto slovníku mohou najít dost látky k poučení a o to vlastně šlo především.

Něco jiného však je, když by čtenář v tomto slovníku hledal vyčerpávající vědeckou encyklopedii; taková práce je podle mého názoru spíš pro mystické teoretiky, zatímco já sám se považuji za praktika. Je tedy nezbytné posuzovat tuto práci s ohledem na to, že ji zpracoval mystický praktik pro mystickou praxi, což nakonec podle mého úsudku ukáže, že byla myšlena dobře.

Všechny mé předchozí spisy měly čtenáře obrátit k praktické mystice; pokud se tak skutečně stalo, pak pro ně jistě bude i tato kniha knihou pouček. A kdyby snad ve čtenáři vznikaly ještě další otázky,

necht' si připomene, že k praktické mystice je potřeba jen omezený počet pouček. Co je navíc, to vede pouze k rozporům. Často se pak zabíhá do protikladů, které teoretik může chápat jako nedokonalost mystické nauky. Proto je nejlepší vyzbrojit se pouze nezbytným teoretickým ponaučením a s ním se dát na mystickou cestu, protože to zaručuje, že na ní člověk nezbloudí.

Kromě toho se domnívám, že jsem tímto slovníkem vyčerpал soubor teoretických pomůcek pro mystickou cestu, a nyní mohu čtenáři jenom přát, aby je používal ke správné korektuře v názorech a postupu ke svému vlastnímu dobru i k dobru těch, které svým jednáním nezbytně ovlivňuje.

Květoslav Minařík

POZNÁMKA VYDAVATELE K PRVNÍMU VYDÁNÍ

Květoslav Minařík začal pracovat na tomto slovníku v druhé polovině padesátých let 20. stol. za neustálého pronásledování tehdy v Československu vládnoucím totalitním režimem. V té době bylo v Čechách životu nebezpečné přechovávat doma rukopisy děl o mystice, proto je Květoslav Minařík ukryl u přátel a dlouhá léta své vlastní rukopisy vůbec neviděl; neměl přístup ani k jiné duchovní literatuře.

K rukopisu svého slovníku se až do konce života v roce 1974 vždy znovu vracel. Upravoval a rozšiřoval původní hesla, doplňoval další, ale nikdy neuváděl datum, kdy byla zpracována. Tak slovník vznikl a utvářel se do konečné podoby v rozmezí přibližně patnácti let. První vydání bylo připraveno do tisku z originálu autorova rukopisu poslední, tj. čtvrté verze, z počátku sedmdesátých let 20. stol.

POZNÁMKA VYDAVATELE K DRUHÉMU VYDÁNÍ

Pro druhé vydání byl text slovníku znovu revidován a také aktualizován podle současné jazykové a pravopisné normy. Byla rovněž doplněna další hesla nalezená v archivu autora a hesla použita jako vysvětlivky u jeho ostatních knih, která v prvním vydání nebyla obsažena. Navíc byl na konec slovníku připojen Dodatek, obsahující jinak zpracované verze některých hesel.

Slova v heslech tištěná *kurzívou* označují odkazy na jiná hesla. Slova, která jsou v textu několika málo hesel slovníku psána polotučným písmem, zvýraznil Květoslav Minařík. Tibetské výrazy ve slovníku jsou uvedené v transkribované podobě.

SEZNAM ZKRATEK

angl. – anglický	Num. – kniha Numeri
arab. – arabský	pálj. – pálijský
aram. – aramejský	pers. – perský
beng. – bengálský	pl. – plurál
čín. – čínský	polynés. – polynéský
drávid. – drávidský	portug. – portugalský
franc. – francouzský	prákrť. – prákrťský
Gen. – kniha Genesis	příd. jm. – přídavné jméno
hebr. – hebrejský	pův. – původ
hind. – hindský	řec., z řeč. – řecký, z řečtiny
it. – italský	sans. – sanskrťský
jap. – japonský	semit. – semitský
lat. – latinský	sv. – svatý
mong. – mongolský	tib. – tibetský
mong.-tib. – mongolsko-tibetský	tib.-sans. – tibetsko-sanskrťský
něm. – německý	tunguz. – tunguzský
novhind. – novhindický	

A

Abhidhammapitaka (pálj.; sans. Abhidharmapitaka) abhi = nad, dharma = = učení, *pitaka* = koš; Koš toho, co je nad učením, Koš zvláštního učení. Je to sbírka metafyzických buddhistických traktátů o psychologické etice, metafyzice a filozofii. Pitaky jsou tři, další dvě jsou *Suttapitaka* a *Vinajapitaka*. Názory sestavené v Abhidhammapitace přednesl podle buddhistické tradice nejučenější z Buddhových žáků Kassapa krátce po Gautamově smrti (viz *Buddha Gautama*) na koncilu v Rádžagrze v říši *Magadha*. Jsou doplněním původního prostého Buddhova učení, zaměřeného pouze k problému osobní strasti, který mistrně řešilo. Jenže lidstvo problémy strasti vždycky dost netíží, proto vznikají abstraktní otázky. Ty však nikdy nemohou být zodpovězeny naprosto autoritativně, protože když ne v současnosti, tak jistě v budoucnosti mohou být zodpovězeny podstatně jinak. Ale to, co žádná doba nemůže řešit podstatně jinak než přítomnost, je právě otázka strasti. Proto je Buddhovo učení úplné, kdežto metafyzické problémy odrážejí jen dočasné abstraktní názory. Kromě „čtyř Buddhových pravd“ můžeme proto vše ostatní v *buddhismu* pokládat za dočasné nebo doplňkové učení.

abhimukhí (sans.) šestý z deseti stupňů cesty k buddhovské dokonalosti podle *mahájány*. Osmidílná cesta, jak ji znal raný *buddhismus*, je zde rozpracována

do deseti bhúmi čili stupňů („zemí“). O těchto dokonalostech se předpokládá, že se začínají vyvíjet po tom, kdy se stoupenec buddhismu vzdá rodinného a společenského života a odejde do bezdomoví, aby se věnoval vývoji duchovních kvalit svého osobního života. Pak má nastat vnitřní vývoj, který je popsán dále.

Když se buddhistický mnich zřekne světa, počínaje vlastní rodinou a konče světskou existencí, vstoupí do prvního stupně dokonalosti, který se jmenuje *pramuditá*, což se překládá jako „mocně se radující“. Charakter tohoto stupně ukazuje jasně na to, že tělo mnicha, „nevymyté“ dosud kvalitami duchovního světa, reaguje na vliv světa, do něhož postupnou očistou právě vstupuje, na vliv světa duchovního. Neboť jak dokazují zkušenosti, ze zřeknutí se světa nevzniká bolest, ale radost. Radost je však psychologicky dost hrubé pocitové hnutí, takže se může posuzovat jako světskost jemnějšího stupně; světskost, která sahá po člověku v podobě takřka fyzické vibrace. Proto se musí mnich zaměřit na klid, který je za úplným zřeknutím se světa. Když se mu to podaří a setrvá v tomto stavu určitou dobu, vstoupí do druhého stupně dokonalosti zvaného *vimalá*, což se překládá jako „neposkvrněný“.

Po zániku radosti, provázející první stupeň dokonalosti *pramuditá*, uniká mnich kladnému vlivu světa, radosti, a tím dosahuje stavu „neposkvrnění“. V tomto stavu se má věnovat „meditativnímu ponoření“ v sebe, tj. jemnému soustředění na tělo s tendencí myslet

nebo uvažovat. Tím vstoupí do třetího stupně dokonalosti zvaného *prabhákári*, to je „vytvářející světlo“.

Při správném noření se myslí do těla nezapomíná člověk na tělo. Tím se zavádí centripetální tendence energetických kvant těla, což vede ke zvýšení energetického napětí. Zvyšováním tohoto napětí zesílí *luminiscence* těla, někdy do té míry, že je zjevná i běžnému zrakovému vnímání.

Mnich však má intenzitu soustředování zvyšovat. Když to bude dělat, dosáhne čtvrtého stupně dokonalosti zvaného *arčišmatí*, to je „světlo (nebo paprsek) rozptýlující“. Neboť dosáhne-li mnich stupně, v němž se chaotické vyzařování bytosti změnilo z kvantitativních pulsů fotonů, tedy z potenciálního záření, na záření nebo světlo „normálních“ kvalit, pak již opravdu stačí zvýšení intenzity koncentrací usměrněného myšlení, aby došlo k záření tvrdšímu, jakým se vyznačují svítící nebeská tělesa, např. Slunce.

Po dosažení tohoto stupně dokonalosti má mnich vyvinout schopnost nebo sílu obracet i směr záření, vytvářejícího světlo, k jeho centru nebo zřídlu. Tím dosáhne pátého stupně dokonalosti zvaného *sudurdžajá*, což se překládá jako „velmi obtížný ke cvičení“. K této schopnosti se člověk nejlépe propracuje tzv. dvojitou koncentrací, totiž na objekt a subjekt současně. Cílem této koncentrace je řídit jak vyzařování vlastní bytosti, tak její pohlcování tohoto vyzařování. Když se to podaří, pak se tzv. valenční energie *byti* centralizují jako energie působící nebo činné; tím se do-

spívá k šesté dokonalosti zvané abhimukhí, to je „vynikající“ nebo „zaměřený“.

Komu se podaří centralizovat valenční energie svého bytí, vytvoří ze sebe „svět sám pro sebe“, který proto, že své záření živí ze sebe sama, jako to např. činí Slunce, stává se „vynikajícím“ nebo samozářným. Když se potom v tomto dosaženém stupni dobře orientuje, dosahuje sedmé dokonalosti zvané *dúrangamá*, to je „velmi pokročilý“. Neboť co více může člověk dosáhnout než orientace ve dvojitém vyzařování bytosti a tím i vlády nad ním, nad vyzařováním jak dostředivým, tak odstředivým? Zvláště když víme, že běžný člověk představuje bytost vyzařující pouze centrifugálně, přičemž se ještě navíc vůbec neovládá. Ale i stav *dúrangamá* je přechodný. Identifikace současného stavu, který je již dobrý, a proto těší, se stává postupem času méně zajímavá; když se to stane ve stavu *dúrangamá*, dosáhne mnich osmého stavu dokonalosti zvaného *ačalá*, to je „nepohnutelný“.

V tomto stavu se stává nezajímavým všechno, co souviselo s dosavadním duchovním růstem nebo postupem, takže ke slovu dosud se hlásící idea žít se modifikuje v ideu „bytí tu je“. Toto „bytí“ je však již ve světle, na druhém břehu činnosti; protože tu ještě je právě toto bytí, hledá mnich jeho příčiny a nachází je v mysli. Tím dosahuje deváté dokonalosti zvané *sádhumatí*, to je „s jemně rozeznávající ctnostnou myslí“.

Kdo dobře rozeznává mysl, nachází ji jako prapůvod všech jevů. Neboť ona to je, která vznikla diferenciací stavu zva-

ného vědomí, které je ve svém nejvyšším aspektu samým *absolutnem*, samozřejmě v kosmickém pojetí. A tato mysl na své periferii spěje do stvoření; to je další stupeň dekadence stavu vědomí. Na této cestě přestává její soudržnost, takže její kvanta se již rozdělují, dávají vzniknout kvantům jiným a ta se nám projevují jako jevy jak fyzikální, tak hmotné.

Podarí-li se mnichovi zachovat i zde dostředivou tendenci vyšších substancí, které poznal, vytvořil nebo nalezl v předchozích dokonalostech, vytvoří tyto substance resorpční materiál, světlo, jež náleží desáté dokonalosti, která se jmenuje se *dharmamégha*, to je „oblak ctnosti“. Tento oblak zakryje jeho bytí a on zmizí v přírodě tak, že o něm nebude možné říci ani že je, ani že není.

Tím konečně zmizí strast, provázející lidské bytí, ono moře *sansáry*, v němž bytosti musí putovat pod neovladatelnými tlaky energií. Ony samy ovšem zplo-dily tyto energie a nemohou jim vzdorovat, protože je jejich zpětné působení dostihuje v jiné době, v jiném stavu a na jiném místě. Tak jsou oblakem ctnosti všechny *karmy* vyrovnány, a proto mizí každá diferenciacie lidského bytí; to je přestup z časnosti do věčnosti.

Co mne se týká, nedomnívám se, že se těmito dokonalostmi vyčerpávají všechny stavy bytí a vědomí. Příroda je na tyto stavy značně bohatá, ale duchovní nauky z nich vybírají vždy jen některé a jimi je pak každá nauka reprezentována.

abhišeka (sans.) pomazání, posvěcení. Zasněcovací rítus, jímž laikové nebo

kněžští novosvěcenci dostávají zvláštní předznámenání, které je má připravit k nabytí nadpozemských zkušeností a sil (podle indického *tantrismu*). Tento rítus se vymyká zkušenosti Evropanů, proto jej nemohou posuzovat. Ale tak jako z mocnáře vyzařuje autorita, tak z duchovního člověka vyzařuje nahromaděná kvalita nadpozemského světa, duchovna, kterou může vůlí přenést na každého, na koho ji zaměří. A čím vyšší je tato kvalita, tím zvláštnější pocitové kategorie se přenášejí. Tyto kategorie jsou samozřejmě spjaté jak s poznáním, tak i s vlivem, jímž každý člověk působí na své okolí. Proto je zasněcování možné, a to přesně v tom smyslu, jak o něm můžeme být informováni *tradicí*.

abnormalita (z lat.) nepravidelnost, výjimečnost, úchylnost, zrůdnost. Ve fyziologii i psychologii se abnormalita chápe jako fyziologická nebo psychologická odchylka. Výraz abnormalita však můžeme chápat i v dobrém smyslu. Např. v mystice se usiluje o realizaci abnormality poznání a schopností, ale klade se přitom požadavek na to, aby vše abnormální bylo vůlí ovládáno a přidruženo k obvyklému chování. Výsledky mystického školení se tak sice stávají nepřehlednými pro vědecké zkoumání, ale požadavek, aby se člověk jevil jako *normální*, je tak rozhodující, že se mu mystika podrobuje. Někteří mystikové tento požadavek nerespektují a jeví se jako lidé abnormální, ačkoli to vždy nemusí znamenat, že jsou nemocní. Mentální *asociace* i prožitkové kategorie mohou

být odchýlné od obecného průměru, ale mohou být ucelené, takže zdraví nemusí být porušeno.

absolutno (z lat.) nezávislé, neměnné a nepodmíněné jsoucno; v hierarchii kosmických jevů to nejvyšší. Zářící prvek, který přijímá a duchovně oživuje všechno stvoření. Nevymeztitelné pole nebo prostředí, v němž existuje všechno stvoření, tj. viditelný vesmír jako svět makroskopický a svět fyzikální jako svět mikroskopický. Proto na absolutno nelze vztahovat čtyři základní přírodovědné *dimenze*, totiž délku, šířku, výšku (tedy *prostor*) a čas. Tato okolnost se stává patrnou zejména při vylučovacích mystických pracích. Jogín nebo mystik, který vylučovacími postupy myslící činnosti vyčistil *vědomí* ode všech determinujících momentů, pozná, že v tomto vědomí je obsažený nejen svět, ale celý vesmír jako objekt, jenž v něm sídlí. Fyzikálně mysticky to znamená, že první a poslední determinující moment činného osobního vědomí je tzv. zvrátovou mezí. Za ní vědomí přesahuje všechno, co před ní můžeme chápat jako fyzicky i pomyslně neobsáhnutelné lidskou myslí vzhledem k objemu nebo vzdálenosti. Tím *realizace* stavu absolutna vede k experimentálnímu zjištění *relativity* všeho stvoření ve vesmíru i v živé přírodě.

absorpce (z lat.) vstřebání, vsáknutí, pohlcování. Z mystického hlediska se jev absorpce uplatňuje především při zastavení mysli s tendencí pozorovat fiktivní bod ve vlastním těle nebo bytosti. *Životní síla* těla nebo bytosti totiž jindy

působí difuzně, pokud orientace a zájmy člověka směřují ven do jeho okolí. Když se mysl zastaví a pozorování se jemně usměrňuje do těla nebo do nitra vlastní bytosti, mizí tento vskutku robustní oblak životní síly. Bytost jej totiž pohltí a přetváří jej ve vzpružující životní sílu, která obíhá sítí subtilních drah v těle. Jinými slovy: životní síla není absolutně vázaná na tělo a příslušné dráhy v něm. Podle zaměření duševní orientace se buď přetváří v oblak, který se projevuje jako magnetické prostředí tělesné existence, nebo je jinou orientací mysli zcela absorbována a přetváří se v životní sílu těla. Proto je jev absorpce v mystice tak zajímavý.

abstrahovat oprostit se, nedbat na něco, nepřihlížet k něčemu. V procesu mystického zdokonalování má mystik mentálně abstrahovat od všeho, co může probouzet jeho smyslové *žádosti*. Když to nečiní, vytvářejí v něm věci probouzející smyslovou žádost napětí, které jistě překoná jeho vůli. Tím mu unikne výsledek zřikání se světa, tj. rozvoj duševního uvolnění a lepších duševních stavů. Kdo mentálně neabstrahuje od věcí probouzejících smyslovou žádost, může v procesu mystického úsilí dosáhnout nanejvýš toho, že se jeho smyslové *sklony* skryjí v podvědomí. Takový člověk se nemůže duševně rozvinout do náležitě šíře. Proto posuzuje vše, co vidí jako svět, subjektivně, tj. nenachází pravdu v dostatečně širokém pojetí.

abstrakce (z lat.) něco neskutečného, pomyslné skutečnosti – v mystice v po-

měru k normálnímu smyslovému vnímání. Abstrakce jsou skutečné v jiných dimenzích, které se nám skrývají za oblastí vykázanou našim smyslům. Ale abstraktní skutečnosti mají vztah i k smysly vnímanému světu; tento vztah se v prvotním projevu zakládá na fyzikálních vlastnostech, jež psychicky citliví lidé lépe vnímají. To proto, že abstraktní diferencované jevy mají také vibrační charakter, jsou tedy reálné pro všechny jevy té sféry, k níž náležejí. V mystické terminologii, odlišné od terminologie vědecké, se abstrakce považují za jevy *astrální* sféry; na psychické úrovni se stýkají s jevy světa forem konkrétních. Jindy jevy abstraktní oblasti působí na podvědomí živých bytostí našeho světa. Dotýkají se však jen určitých povah, pro něž jsou vnímatelné především prostřednictvím zrakových vjemů, pokládáných racionalisty za *halucinace* nebo výsledky poruch duševní rovnováhy. Pokud působí na cit, odvádějí člověka od hrubě smyslového života do života ve snění. Ve skutečnosti jsou však abstrakce jevy reálné, neboť mají tentýž charakter jako jevy hmotné. Frekvence silokřivek, vytvářejících tyto jevy, je však činní zdánlivě neskutečnými.

absurdní (z lat.) nesmyslný, protismyslný. V mystice můžeme za absurdní pokládat názor, že citově pasivní člověk, který věří a doufá v Boha a případně mu projeví svou náklonnost některými druhy mystické kázně, může dosáhnout pravých a dobrých duchovních výsledků. I v mystice je totiž nutná aktivita,

kteřá se projevuje ve vyhledávání duchovních kvalit a v jejich uplatňování v bytí člověka. Jinak tlak a přival podnětů k smyslovému životu přemůže každý subtilní vliv duchovních kvalit, takže člověk, prokazující Bohu a duchovním kvalitám pouze uznání nebo pasivní oddanost, se z těchto podnětů nevymaní. Na rozvoj duchovních nebo božských hodnot má naději, pokud svým vyšším úsilím na jedné straně projeví pozitivní poměr k vyšším kvalitám a na druhé straně pozitivní odpor k světským hnutím a hodnotám.

ačalá (sans.) osmý stupeň z deseti na cestě k buddhovské dokonalosti podle *mahájány*. Znamená „nepohyblivý“ či „neotřesitelný“. Podrobněji viz *abhimukhi*.

áčárja (sans.) má různé významy v různých indických náboženských hnutích, ale vždy je to v nějakém smyslu mistr, učitel a vůdce v jógickém vývoji (viz *guru*). Áčárja musí tedy znát všechny pochody související s duchovním vývojem a mít schopnost zjišťovat je u svých žáků. Jinak ty, kdo se u něho ucházejí o rady, uvede buď do zmatku, nebo je zavede na scestí, nebo je poškodí. Jenže áčárju hledající člověk nemůže poznat. Nemusí totiž překvapovat vědomostmi o tom, co se v hledajícím děje, ani dokazovat, že je jasnovidný, ani ho povzbuzovat chválou nebo příjemnými řeči. Když však někdo přijme jeho vedení na mystické cestě nebo ještě lépe v životě, musí áčárja svým působením dokazovat, že chaos mizí a poznání se zvětšuje; toto

poznání se netýká filozofických zvláštností, ale životních situací.

Adam lidský *archetyp*, který si můžeme představovat jako člověka dosud neznečištěného bezvýhradnou orientací do světa smyslů a na slastné prožitky. Proto je Adam člověk prostý a z vyššího hlediska mravně bezúhonný. Nemá však zkušenost ze strastí běžného lidského života, proto není odolný proti smyslovým pokušením a postupně jim propadá. Tak se pomalu zaplétá do rozporů a strastí. Jejich dostatečná míra vede na cestu mravní očisty, která vrcholí v tomtéž stavu nevinnosti, ovšem zlepšené zářícím „kristovstvím“ (viz *Christos*).

V absolutním smyslu bychom tedy mohli Adama považovat za prvotní fyzický projev božství, který postupně propadal mravní a fyziologické *degeneraci*, při níž později vznikli lidé. Ale tato sestupná tendence ještě stále trvá, protože je skrytá v samotném uzpůsobení lidí, které tmelily věky. A jestliže kdy dojde k obratu na této sestupné cestě, bude to cesta mystická. Ta se v nejvyšším pojetí vyznačuje spalovacím procesem, obnovujícím stagnující *bytí* (viz *fénix*). Tak se Adam znovuzrodí a stane se opět božskou bytostí, která již bude mít zkušenosti z úpadku a tím bude schopná udržet vyšší znovu nabyté vlastnosti.

Původní elementy stvoření, které mají božskou povahu, musí své vyš-

ší kvality stále obnovovat. Každý druh projevu bytí je totiž emanací bytí centrálního nebo duchovního, a proto již představuje periferii kvalit s odstředivou tendencí, tj. s tendencí k dalším stupňům degenerace, případně k vlastnostem zhuťnění. Proto je mystické úsilí nezbytným momentem bytí; nejprve zpomaluje, pak zastavuje a nakonec obrací proces úpadkový na vzestupný. Tuto změnu tendence pociťuje každý tvor, u něhož k ní dochází, jako množící se a stupňující se krize a utrpení.

Adam je stav, který je ještě vzdálený rychlého úpadku. Proto symbolizuje blaženost karmického mládí (viz též *karmické stáří*), které trvá určitou dobu, ale pak přestává. Jakmile se stav Adam stane starým bytím, musí se obrodit ohněm zřeknutí se světa, které ho duchovně nebo kvalitativně regeneruje a vrací opět do rajskeho stavu.

Adam Kadmon prvotní *Adam*, který byl podle *kabaly* nejdokonalejší emanací božství a tím i reprodukcí vesmíru, *mikrokosmem* nejen podle vnitřního uspořádání, ale i podle osoby, či snad ještě lépe podle psychického vybavení. To znamená, že vesmír myslí a uvažuje jako lidská bytost. Jako v lidské bytosti žijí organismy, které nic nevědí o člověku jako o myslícím a uvažujícím tvorů, tak ve vesmíru žijí lidé, kteří nedovedou pochopit, že vesmír je psychicky dobře vybaveným individuem.

adept* (z lat.) *mistr jógy*, který prošel celým *kursem* mystického vývoje a na základě toho poznal procesy mystickým úsilím vyvolávané a celou bytost přetvářející. A protože jsou tyto procesy podmíněné zákonitým ovládním psychických napětí a sil, dovede adept řízením těchto napětí a sil působit na přírodu magicky.

Adeptství však není vždy nutně spojené s používáním robustních *magických sil*, jako je známe z *hypnózy* a fyzikálních jevů vyvolaných *médii* apod. Adeptství je zpravidla vyvrcholením úsilí o dosažení poznání a překonání strasti, a proto se vztahuje spíše na schopnosti jemnější, na schopnosti působit v říši příčin. Tam se efekt většinou neprojevuje bezpro-

středně, ale působení bývá dlouhodobé a uplatňuje se v rámci přirozeného dění.

ádhára (sans.) podpora, základna, životní centrum. Viz *múládhára*, *čakra*.

adheze (z lat.) přilnavost; síla, kterou k sobě lnou dva předměty, např. voda ke sklu. Tento fyzikální jev je analogický se stavem všech jevů, složených z rozdílných fyzických prvků. V mystickém smyslu se adheze projevuje zdánlivě přirozenou soudržností fyzických a psychických složek. V duchovním pojetí vládne této soudržnosti *karma* jako u fyzických složek elektromagnetická síla, i když u přilnavosti rozdílných fyzických složek není zřejmá.

Díváme-li se na přírodu z fyzikálního hlediska, vidíme ji jako složenou z částic mikroskopického světa. Jednotlivé složky tohoto světa k sobě pevně lnou a to se nám může jevit buď jako jev povahy elektromagnetické, nebo gravitační. V rámci *elektromagnetismu* věda našla další jev: adhezi. Avšak z hlediska sil živých a nikoli pouze mechanických je soudržnost složek přírodních jevů podmíněná karmou. Jejím uvaděčem na scénu je fiktivní psychický prvek, totiž vůle, která také používá elektromagnetickou sílu a která formou chtění strhuje mikroskopické částice fyzikálního světa do proudu v omezeném prostoru. V tomto prostoru se pak projevují vlastnosti jevů v podobě gravitačních a elektromagnetických sil, včetně adhezních. Tak vznikají jevy, které jsou někde minerálem, jinde rostlinou a jinde zase živou bytostí. Vůle, kterou hlavně v mine-

* Výraz adept v češtině znamená uchazeč (aspirant, kandidát), nováček nebo začátečník v nějakém oboru. V české duchovní literatuře vydávané zejména v první polovině 20. stol. však bylo slovo adept na základě chybného překladu z němčiny nebo angličtiny používáno naopak ve významu zasvěcenec nebo mistr v nějakém ezoterním oboru, nejčastěji v alchymii nebo magii. Například Slovníček spiritualistický (1923) od Emanuela Haunera, který sloužil K. Minaříkovi jako jeden z podkladů pro výběr hesel v Malém mystickém slovníku naučném, definuje adepta jako toho, kdo dosáhl vytouženého, zvláště duchovního cíle, a dodává, že teozofové toto slovo používají k označení těch, kteří duchovním výcvikem (jógu) získali zasvěcení do nejvyšší moudrosti a tak se stali mistry a duchovními učiteli. Odtud pramení nesprávné používání slova adept ve smyslu zasvěcenec i v celém díle K. Minaříka. (Pozn. vyd.)

rálech vůbec najít nemůžeme, je i u nich uložena jako sdružující síla pudu, který i planetám a hvězdám uděluje sklon putovat nebo rotovat v nekonečných dálkách kosmu.

adhiátma (sans.; též *adhjátma*) třetí tvůrčí proces v kosmu, který se týká stvoření všeobecně, totiž nepřetržitého proudu tvorby, bez počátku a konce. Podle toho je tedy adhiátma makrokosmický proces (viz *makrokosmos*), který jakoby chaoticky formuje *substance* do neurčitých tvarů, z nichž později vznikají jak uspořádané světy, tak i bytosti. Proto se adhiátma vztahuje na *vesmír* vnější i vnitřní, na vznik kosmické propasti, v níž se formují světové systémy, i na psychický svět, jehož hladina je rušena touhami a chťením a tím i lnutím k životu nebo projevy sebezáchovy. Tím se systém adhiátma zachovává a vyvíjí do dalšího aspektu tvůrčího procesu vyvolávaného bytostmi. Proto nelze tři tvůrčí procesy v kosmu, totiž adhiátmu, *adhidaivu* a *adhibhútu*, od sebe odlišovat. I když poslední dva se udávají v prvním procesu, přece mohou být všechny tři považovány za silové vlnobití, které se týká i povrchu – adhiátmy, i nitra tohoto silového pole, které se rozpadá v tvorbu kosmických jevů, světů i bytostí pozemských i nadpozemských.

adhibhúta (sans.) první ze tří tvůrčích procesů v kosmu, který se týká stvoření *pindy* nebo *džívy* jako individuálních duší, které se „zráním“ stávají živými bytostmi. Jelikož *bhúta* v tomto případě znamená bytost, znamená výraz adhi-

bhúta vznik nebo stvoření *Boha*, pána vesmíru. Viz též *adhidaiva*, *adhiátma*.

adhidaiva (sans.) druhý ze tří tvůrčích procesů v kosmu, který se týká stvoření jednoho světového systému, *brahmándy*. Tento průběh se týká *vesmíru* jak fyzického, tak fyzikálního. Viz též *adhiátma*, *adhibhúta*.

adhitthána (pálj.; sans. adhisthána) pevnost, stálost, neotřesitelná mysl, rozhodnost; osmá z deseti *buddhistických dokonalostí*.

ádi (sans.) první, pra, počátek. V našem smyslu začátek tvůrčího procesu i dílčího, který se objevuje v kosmu.

Ádibhúta (sans.) Ádi = první, bhúta = = oživený tvar, tvor. Totéž jako *Adam*. Vzhledem k tomu je Ádibhúta prabytost, v kosmickém smyslu antropomorfni *Bůh*, jehož vlastnosti nemusí zcela odpovídat vlastnostem křesťanského *Boha Otce*.

ádibuddha (sans.) prabuddha nebo-li prvotní projev životní moudrosti a zkušenosti, což je v kosmickém pojetí „světlo“, zprostředkující vztahy mezi bytím a *absolutnem*. Vzhledem k tomu je v nižším smyslu ádibuddha stav označující resorbující se nebo již resorbované emanace, které kdysi vznikly duševními vztahy člověka ke světu a později se obrátily k prabožským kvalitám kosmu. Ve vyšším smyslu je ádibuddha individualizovaná nebo personifikovaná kosmická moudrost; ta ze sebe vyzařuje jiné aspekty božskosti a moudrosti – pět druhů